QORTI ĊIVILI
PRIM’ AWLA

ONOR IMĦALLEF
DR FRANCESCO DEPASQUALE
LL.D. LL.M. (IMLI)

Seduta ta’ nhar it-Tlieta
Tmienja (8) ta’ Ottubru 2024

Rikors Numru 2560/2000FDP

Fl-ismijiet

Ivan Formosa

Vs

Sharon Spiteri

U

Victor Aquilina

Il-Qorti:-

1. Rat ir-rikors datat 5 ta’ Diċembru 2000 li permezz tiegħu r-rikorrenti talab is-segwenti:

Peress illi l-attur Ivan Formosa jiġi ħu Joseph Formosa li nqatel fil-Qawra f’Diċembru 1999.

*Peress illi l-konvenuta Sharon Spiteri bħala awtur u l-konvenut Victor Aquilina bħala editur tal-ġurnal "The Times” ippubblikaw rapport intestat “**Man found dead in bed with 13 stab wounds”** fil-ħarġa tat-8 ta’ Diċembru 1999 tal-ġurnal “The Times".*

Peress illi l-konvenuti attribwew lill-mejjet Joseph Formosa fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tiegħu, jew li jesponuh għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku.

Peress illi b’din il-kitba l-konvenuti inġurjaw it-tifkira ta’ Joseph Formosa u l-ġieh tiegħu, u kwindi ta' l-attur, ħuh.

Peress illi l-attur huwa intitolat għad-danni għall-inġurja morali u malafama a tenur tal-Liġi dwar l-Istampa.

Peress illi l-attur huwa wkoll intitolat għad-danni naxxenti minn reat, u fil-fatt huwa ppreżenta lill-Pulizija kwerela kontra ż-żewġ konvenuti a tenur ta' l-artikolu 252, 255 u 256 tal-Kap. 9 u ta' l-Artikolu 11 tal-Kap. 248.

Jgħidu l-konvenuti għaliex din il-Qorti m'għandhiex:

1. *Tiddikjara li l-konvenuti taw malafama lill-mejjet Joseph Formosa u offendew it-tifkira tiegħu billi attribwewlu fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tiegħu, jew li jesponuh għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku.*

2. *Tillikwida d-danni a tenur u fil-parametri ta' l-artikolu 28 tal-Kap. 248 kif ukoll id-danni naxxenti mir-reat ta' malafama skond l-artikoli 1031 u 2154 tal-Kap. 16.*

3. *Tikkundanna lill-konvenuti jħallsu lill-attur id-danni hekk likwidati.*

BI-ispejjeż kontra l-konvenuti li huma nġunti għas-subizzjoni.

2. Rat illi fit-13 ta' Frar 2001 il-konvenuti laqgħu għal dak mitlub billi qajjmu s-segwenti difiża:

    1. *Illi, preliminariament, l-azzjoni odjerna hija improponibbli in kwantu hija imposta taħt il-Kapitolu 248 tal-Liġijiet ta' Malta w għalhekk, f'dan ir-rigward, il-konvenuti għandhom jiġu liberati mill-osservanza tal-ġudizzju bl-ispejjeż kontra l-attur;*

    2. *Illi wkoll preliminarjament u mingħajr preġudizzju għall-ewwel eċċezzjoni, l-attur irid jipprova l-interess ġuridiku rikjest biex huwa jazzjona kif fil-fatt għamel u, fin-nuqqas ta' din il-prova, il-konvenuti għandhom jiġu liberati mill-osservanza tal-ġudizzju bl-ispejjeż kontra l-attur;*

    3. *Illi dejjem in linea preliminari u mingħajr preġudizzju għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet, l-attur huwa impedut milli jistitwixxi l-kawża odjerna għaliex, wara li saru rappreżentazzjonijiet minn avukat li kien qiegħed jippatronċinja lill-attur, intlaħaq ftehim sodisfaċenti bejn iż-żewġ naħat bl-istampat taħt it-titolu "Qawra Murder: Investigations Reach Dead End" ippubblikat fl-ewwel faċċata tal-gazzetta "The Times" tat-13 ta' Diċembru, 1999 (Dokument "A");*

    4. *Illi fil-mertu, u mingħajr preġudizzju għas-sueċċipit, l-istampat de quo ma jagħti malafama lil ħadd u jikkostitwixxi biss kronaka fattwalment vera ta' interess pubbliku li l-konvenuti mhux biss għandhom id-dritt iżda anke id-dmir li jippubblikaw u għalhekk it-talbiet attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-attur;*

5. *Illi wkoll fil-mertu u subordinatament, in kwantu l-azzjoni odjerna hija mposta għad-danni pretiżi minħabba delitt ċivili allegatament soffert mill-attur bi ħtija tal-konvenuti taħt il-liġi ordinarja tal-kodiċi ċivili (Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta), fi kwalunkwe każ, l-attur l-ewwel irid jipprova l-ħtija tal-konvenuti billi ma użawx il-prudenza, id-diliġenza u l-ħsieb ta' missier tajjeb tal-familja, liema ħtija hija assolutament innegata da parti tal-konvenuti u, mingħajr din il-prova, l-azzjoni, in kwantu bażata fuq il-liġi ċivili ordinarja, ma tistax treġġi u kwindi għandha tiġi respinta bl-ispejjeż u mbagħad, f'każ ta' prova sodisfaċenti f'dan ir-rigward, l-attur irid jipprova ħsara jew telf attwali u, fin-nuqqas ta' din l-aħħar prova, t-talbiet għal-likwidazzjoni u għall-kundanna ta' dawn id-danni għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-attur;*

6. *Salvi eċċezzjonijiet oħra permessi mil-liġi.*

3. Rat id-dokumentazzjoni ppreżentata mill-konvenuti mar-risposta tagħhom.

Provi

4. Rat illi fis-seduta tat-28 ta' Frar 2001, l-avukat tal-partijiet trattaw dwar il-kwistjoni tal-improponibilita' tal-azzjoni u tal-interess ġuridiku tal-attur.

5. Rat illi fl-istess seduta tat-28 ta' Frar 2001, l-attur talab illi jagħmel nota ta' sottomissjonijiet ulterjuri dwar dawn iż-żewġ punti proċedurali.

6. Rat illi b'digriet datat 28 ta' Frar 2001, il-Qorti kif diversament presjeduta laqgħet it-talba tal-attur.

7. Rat illi fil-5 ta' April 2001, l-attur ippreżenta n-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu (fol 52-57).

8. Rat illi fl-10 ta' April 2001, il-konvenuti ppreżentaw risposta għan-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur (fol 59-60).

9. Rat illi ngħatat sentenza preliminari fit-22 ta' Novembru 2001, minn din il-Qorti kif diversament komposta (fol 63-73). Illi permezz tagħha, l-Qorti laqgħet l-ewwel eċċezzjoni tal-imħarrkin u dan safejn tirreferi għall-azzjoni kwantu impostata fuq l-Att XL tal-1974, imma ma ħelsithomx milli jibqgħu fil-kawża billi ntwera li l-azzjoni m'hijiex impostata biss fuq l-imsemmi Att. In oltre, l-Qorti ċaħdet it-tieni eċċezzjoni tal-imħarrkin billi mhix mistħoqqha għaliex intwera li l-attur għandu l-interess ġuridiku meħtieġ li jressaq din il-kawża.

10. Rat in-nota ppreżentata mill-attur fis-6 ta' Ġunju 2003, kontenenti l-affidavit tiegħu (fol 80-84).

11. Rat ix-xhieda tal-attur mogħtija fit-22 ta' Ottubru 2003 (fol 86-88).

12. Rat ix-xhieda tal-attur mogħtija fil-25 ta' Frar 2004 u rat id-dokumentazzjoni minnu eżebita (fol 89-93).

13. Rat in-nota ppreżentata mill-attur fit-2 ta' Ġunju 2004 u rat id-dokumentazzjoni annessa magħha (fol 95-100).

14. Rat illi fis-seduta tat-2 ta' Ġunju 2004 l-attur iddikjara li ma fadallux provi aktar.

15. Rat illi fis-seduta tat-2 ta' Ġunju 2004 il-konvenuti ddikjaraw li qegħdin jistrieħu fuq il-provi mressqin mill-attur.

16. Rat ix-xhieda tal-attur mogħtija fit-2 ta' Ġunju 2004 (fol 105-106).

17. Rat illi fis-seduta tat-2 ta' Ġunju 2004 id-difensur tal-konvenuti tratta l-kawża filwaqt illi l-attur talab iressaq nota ta' sottomissjonijiet.

18. Rat in-nota ta' osservazzjonijiet ippreżentata mill-attur fil-5 ta' Ottubru 2004 (fol 107-109).

19. Rat illi fis-seduta tas-6 ta' Ġunju 2006, id-difensur tal-konvenuti tratta l-kawża bil-fomm.

20. Rat illi fis-seduta tat-3 ta' Ottubru 2006 il-Qorti kif diversament komposta, ħalliet il-kawża għas-sentenza.

21. Rat illi fl-20 ta' Marzu 2024 l-attur ippreżenta rikors fejn talab is-sospensjoni tal-prolazzjoni tas-sentenza sabiex din ma tingħatax fis-seduta tas-26 ta' Marzu 2024 u tordna riferenza kostituzzjonali lill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili (Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali) diversament presjeduta. Illi f'dan ir-rikors l-attur talab li ssir referenza għall-konstatazzjoni tal-vjolazzjoni tal-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni minħabba dewmien eċċessiv.

22. Rat illi b'digriet mogħtija fis-26 ta' Marzu 2024 il-Qorti kif diversament presjeduta laqgħet l-ewwel talba u ħalliet il-kawża għall-kontinwazzjoni għas-26 ta' April 2024 biex tinstema' minn Qorti diversament komposta.

23. Rat illi l-kawża odjerna ġiet assenjata lil din il-Qorti, hekk komposta fit-22 ta' April 2024.

24. Rat illi l-Qorti appuntat il-kawża għat-trattazzjoni fit-3 ta' Ġunju 2024.

25. Rat illi fis-seduta tat-3 ta' Ġunju 2024 id-difensur tal-konvenuti għarraf lill-Qorti illi da parte tal-intimati kienet saret trattazzjoni orali, liema trattazzjoni mhux in atti. Għaldaqstant il-konvenuti ġew awtorizzati jagħmlu s-sottomissjonijiet tagħhom bil-miktub.

26. Rat illi fl-istess seduta tat-3 ta' Ġunju 2024 l-avukati difensuri tal-partijiet iddikjaraw illi l-kawża tista' titħalla għas-sentenza.

27. Rat illi fit-3 ta' Ġunju 2024 il-kawża ġiet differita għas-sentenza.

28. Rat in-nota ta' osservazzjonijiet ippreżentata mill-konvenuti fl-1 ta' Awwissu 2024 (fol 224-227).

Fatti tal-każ

29. Jirriżulta illi l-ħu l-attur Joseph Formosa kien ġie maqtul f'Diċembru tas-sena 1999 ġewwa l-Qawra.

30. Jirriżulta illi l-konvenuta Sharon Spiteri bħala awtriċi tal-artiklu u l-konvenut l-ieħor Victor Aquilina bħala editur tal-ġurnal intitolat "The Times" kienu ppublikaw rapport li jġib it-titolu *"Man found dead in bed with 13 stab wounds"*, liema rapport kien ġie ppublikat fil-ħarġa tat-8 ta' Diċembru 1999.

31. Jirriżulta illi skont l-istess attur, il-konvenuti kienu attribew lil ħuh il-mejjet fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tiegħu jew li jesponuh għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku.

32. Jirriżulta wkoll illi l-attur qiegħed permezz tal-kawża odjerna jallega illi b'din il-kitba l-konvenuti nġurjaw it-tifkira u l-ġieh ta' ħuh Joseph Formosa.

33. Jirriżulta illi l-attur isostni illi huwa intitolat għal danni għall-inġurja morali u malafama a tenur tal-Liġi dwar l-Istampa, Kap 248 tal-Liġijiet ta' Malta.

34. Jirriżulta illi l-attur isostni illi huwa intitolat ukoll għal danni naxxenti minn reat u jallega illi ġiet ippreżentata kontra l-konvenuti kwerela lill-Pulizija ai termini tal-Artikolu 252, 255 u 256 tal-Kap 9 u tal-Artikolu 11 tal-Kap 248.

Ikkunsidrat

Meritu tal-każ

35. Jirriżulta illi l-pern tal-kwistjoni odjerna hija msejsa fuq il-fatt illi l-attur qiegħed jallega illi l-pubblikazzjoni tal-artiklu u tar-rapport ippublikat fil-ġurnal "The Times" fit-8 ta' Diċembru 1999 intitolat "*Man found dead in bed with 13 stab wounds"*, fejn kien ġie rraportat mill-konvenuti l-qtil ta' ħuh Joseph Formosa huwa malafamanti u joffendi t-tifkira, l-unur u l-fama ta' ħuh kif ukoll jesponuh għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku.

36. Għaldaqstant fl-azzjoni in deżamina, l-Qorti għandha l-kompitu illi tistħarreġ jekk dak allegat mill-attur huwiex minnu jew le u f'każ illi jirriżulta illi saret tabilħaqq malafama, tillikwida d-danni sofferti mill-attur.

37. Illi fl-ewwel lok il-Qorti tirrileva illi l-attur qiegħed isejjes l-ilment tiegħu fuq artiklu partikolari li kif diġa' ngħad kien ġie ppublikat fil-ġurnal "The Times" fit-8 ta' Diċembru 1999.

38. Infatti fl-affidavit tiegħu l-attur jispjega s-segwenti:

> *"Din il-kawża għamiltha minħabba dak li ġie ppublikat mill-ġurnal "The Times" fil-ħarġa tat-8 ta' Diċembru 1999 fir-rapport "Man found dead in bed with 13 stab wounds". Dan ir-rapport kien miktub mill-konvenuta Sharon Spiteri. L-Editur tal-ġurnal huwa l-konvenut Victor Aquilina.*
>
> *Fl-imsemmi rapport ta' "The Times" intqalu ħwejjeġ li joffendu t-tifkira ta' ħija Joseph. Dan ir-rapport għamel ħsara lir-reputazzjoni ta' ħija Joseph u ddiżonorah wara mewtu. Min kien responabbli ppubblika affarijiet li mhumiex veri mingħajr ma kellu l-ebda provi. Ħija, billi issa huwa mejjet, ma*

jistax jiddefendi r-reputazzjoni tiegħu, u għalhekk qed issir din il-kawża minni sabiex niddefendi l-ġieh tiegħu wara mewtu".

(fol 81).

39. Il-Qorti tinnota illi r-rikorrenti permezz ta' nota datata 2 ta' Ġunju 2004 jippreżenta kopja tal-artiklu mertu tal-kawża kif ukoll kopja ta' artiklu ppublikat fid-9 ta' Diċembru 1999 fl-istess ġurnal "The Times" (fol 95-100). In oltre, fit-2 ta' Ġunju 2004 l-attur kien xehed fejn huwa jispjega illi l-artikolu eżebit permezz ta' nota ppublikat fit-8 ta' Diċembru 1999 huwa dak:

    "li fuqu nibbaża l-azzjoni tiegħi. Qiegħed ngħid ukoll illi l-partijiet ta' l-imsemmi artiklu li jiena ħassejt illi ġejt offiż bihom huma dawk illi huma mmarkati fuq l-istess dokument bil-linka ħamra" (fol 105).

    Huwa jispjega wkoll illi kien sodisfatt b'dak illi kien ġie ppublikat fl-artikolu tad-9 ta' Diċembru 1999 għaliex skont l-istess rikorrenti:

    "jiena ħassejt illi l-verżjoni mogħtija fl-artiklu inkriminat kienet ġiet korretta u kont sodisfatt bih" (fol 106).

    Madanakollu, fl-istess xhieda huwa jispjega wkoll illi sussegwentament kien ġie ppublikat artiklu ieħor mill-istess ġurnal u miktub ukoll mill-konvenuta Sharon Spiteri maħruġ fit-13 ta' Diċembru 1999 (liema artiklu jinsab eżebit a fol 13) fejn skont l-istess rikorrenti:

    "minflok illi l-ġurnal innifsu kien talab apoloġija għal dak li kiteb dwar ħija fl-ewwel artiklu, kien hemm imniżżel illi l-inkjesta kienet wasslet f'dead-end" (fol 106).

40. Għaldaqstant u in vista ta' dak spjegat u rilevat mill-istess attur fix-xhieda tiegħu hawn fuq imsemmija, l-Qorti sejra tirriproduċi dawk il-frażijiet illi ġew immarkati bil-lewn aħmar mill-attur stante illi dawn huma l-frażijiet li fuqhom ir-rikorrenti qiegħed jibbaża l-azzjoni tiegħu. Kif jidher minn fol 96-97 il-frażijiet evidenzjati huma s-segwenti: *"Formosa was a known homosexual", "A Maltese boyfriend"* u *"They were aware that he had thrown a party on Friday, the last time he was seen alive".*

41. Sabiex il-Qorti tagħmel l-analiżi tagħha jekk dawn il-frażijiet għandhomx jiġu meqjusa bħala malafamanti, referenza ser issir għall-provi prodotti. Illi fl-affidavit tiegħu l-attur jsostni illi:

    "Jiena kont naf illi ħija kellu problemi serji ta' natura familjari, matrimonjali u anke finanzjarji sa minn tliet (3) snin qabel ma ġie maqtul. Fl-aħħar tliet xhur ta' ħajtu, meta sirt naf li l-problemi aggravaw, kont sibtlu avukat ta' fiduċja. F'dawn l-aħħar tliet xhur ta' ħajtu, Joseph kien jidher, kif tħares lejh, li hu marid u imħasseb. Kien iġiblek ħasra. Għal din ir-raġuni, jiena konvint illi t-teżi ta' parties, omosesswalita' u prostituzzjoni hija assolutament bla ebda bażi.

Jiena lil Konrad Friggieri sirt nafu meta ħija Joseph introduċieni miegħu bħala ħabib u mhux bħala boyfriend tiegħu. B' kollox iltqajt miegħu tliet darbiet separati. Qatt ma wera tendenzi omosesswali u meta kellimtu dejjem tkellimna dwar il-problemi matrimonjali li kellu ħija. Ma kelli l-ebda raġuni biex nemmen li Konrad Friggieri kellu xi relazzjoni ma' ħija.

Fil-jum li hija nstab maqtul, jiena rċevejt telefonata mingħand Konrad Friggieri. Huwa qalli li l-mara li kellha ħanut tal-grocer maġenb l-appartament ta' ħija Joe kienet ċemplitlu u qaltlu li l-ġirien kien mħassbin għaliex ma rawx lil Joe fl-aħħar ġranet. Kien qalli li hu kellu ċ-ċavetta jekk jiena rrid immur miegħu ħalli jiftaħ.

....

Wara l-funeral ta' ħija Joseph, kellimt lil mara tiegħu (li ġiet biss il-Knisja). Din kienet l-ewwel darba li kont kellimtha wara l-ewwel tarbija tagħhom, tmintax-il sena ilu. Hija qalet li xtaqet tkellimni, u allura jiena mort niltaqa' magħha r-Rabat. Hija bdiet tagħmel enfasi kbira fuq kemm kienet kburija bil-familja tagħha u li Joseph kien l-ewwel imħabba u li kienet tħobbu ħafna. Qaltli wkoll li kien omosesswali. Jiena mill-ewwel staqsejtha jekk dak li ġie ppublikat fil-gazzetta huwiex ta' unur għaliha u għal uliedha. Qaltli wkoll li ġurnalista ta' "In-Nazzjoni" staqsiha għar-ritratt ta' Joseph u hi tatulhom.

Jiena għidt bejni u bejn ruħi li hija ħaġa ferm stramba li taċċetta raġel omosesswali u rnexxielha jkollha ħamest itfal minnu minkejja l-periklu ta' sexually transmitted diseases li bosta omosesswali jintqal li jittieħdu minn dan il-mard.

....

Kif wieħed jista' jara, hemm ħafna mistoqsijiet importanti x'wieħed jista' jagħmel dwar dan id-delitt u ħafna li linja jew pisti ta' investigazzjoni li jistgħu jiġu segwiti. Iżda r-rapporti li ġew ippubblikati fit-tliet gazzetti jagħlqu l-bibien billi jikkonkludu li l-qtil sar minħabba li ħija kien omosesswali u waqt li kien fis-sodda u li l-investigazzjonijiet tal-Pulizja wara ftit ġranet biss kienu diġa' wasslu f "dead end".

......

Jiena dak li qalli ma naċċettahx bħala espressjoni sinċiera għaliex l-allegazzjoni dwar omosesswalita' kienet falza u waħda li tiżvija u t-tifkira ta' ħija tissewwa biss meta jiġi dikjarat li l-konvenuti taw malafama u offendew il-memorja ta' ħija b'allegazzjoni li kienet u għadha falza".

(fol 81-84).

42. Referenza ser issir issa għax-xhieda mogħtija mir-rikorrenti fis-seduta tat-22 ta' Ottubru 2003 fejn l-istess attur jgħid illi:

"L-uġiegħ ta' ras u d-dardir illi jiena qed ngħid li qed inħoss kuljum ġej mill-fatt illi ġie żvijat il-qtil ta' ħija. Qiegħed jistaqsini jekk dan li qed inħoss huwiex marbut mal-fatt jekk ħija kienx omosesswali jew le liema ħaġa jiena sirt nafha wara l-episodju, ir-raġuni għaliex jiena qed inħoss dan li nħoss imma minħabba l-fatt illi rabtu dik l-allegazzjoni mal-fatt ta' qtil nikkonferma illi kienet mart ħija illi wara l-funeral tiegħu kienet allegat li hu kien omosesswali"

(fol 87).

43. L-istess xhieda l-attur ġie mistoqsi jekk kienx qrib ħuh Joseph Formosa u l-attur jispjega illi ta' spiss kien iżomm kuntatt miegħu. Magħdud ma' dan huwa jispjega wkoll illi:

"mbgħad wara x'kien jagħmel ma kontx inkun miegħu jiena fil-fatt kif għedt aktar qabel kont inwasslu jien bil-karozza d-dar" (fol 87).

In oltre, huwa jgħid ukoll illi:

"Ir-reazzjoni tiegħi meta jien qrajt l-artiklu dwar dak li kien ġara lil ħija kien wieħed illi bih iġġenint fis-sens li rajt affarijiet li nkwetawni" (fol 88).

44. Ta' min wieħed jagħmel ukoll referenza għan-nota ta' osservazzjonijiet tal-attur fejn ġie argumentat illi:

"F'dan ir-rapport li ġie ppublikat, il-konvenuti stigmatizzaw (fil-ħajja, ngħidu "għal għomru"; wara tmiem il-ħajja, ngħidu "għall-eternita") lil ħuh, li hu persuna privata u li ġiet maqtula, bħala "a known homosexual". Daqshekk, kien faċli biex ikissrulu r-reputazzjoni tiegħu.

Iżda, f'pajjiżi ċivilizzati dawn l-affarijiet mhumiex aċċettabli. Ħuh ħalla ħamest itfal iltiema, bi storja pubblikata li tixħet tebgħa li ma titħassarx, iżda li tista' tiġi mitigata b'sentenza tal-Qorti favorevoli.

L-esponent jagħmel referenza wkoll għall-Affidavit tiegħu, li wkoll għandu jingħata l-piż li jimmerita. Jissemmew il-problemi finanzjarji u ta' xorta oħra li kien sab ma' wiċċu ħuh Joseph Formosa, li żgur ma kinux jippermettulu li jgħix ħajja ta' omosesswali mal-'partner' jew 'partners', kif pinġewh il-konvenuti"

(fol 108).

45. Kif huwa delineat hawn fuq, l-attur isostni illi l-konvenuti mmalafamaw lil ħuh il-mejjet Joseph Formosa u offendew it-tifkira, l-unur u l-fama ta' ħuh kif ukoll esponuh għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku minħabba l-fatt illi fl-artiklu ppubblikat fit-8 ta' Diċembru 1999 huma kienu kitbu illi Joseph Formosa kien omosesswali.

46. Il-Qorti, filwaqt illi tifhem illi l-artiklu in kwistjoni inkiteb fis-sena 1999 u li maż-żmien ikun hemm tibdil fil-mod kif is-soċjeta' taħseb, xorta ma tistax tqis illi dak miktub fl-artiklu imsemmi għandu jiġi kkunsidrat bħala malafamanti u li joffendi t-tifkira u l-unur ta' persuna jew li tesponih għar-ridikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku.

47. Il-Qorti tosserva illi bl-ebda mod ma għandu jiġi kkunsidrat illi l-fatt li ġurnalist jikteb li persuna hija omosesswali tiġi meqjusa bħala azzjoni li tirridikola lill-persuna jew timmina l-unur tagħha.

48. In oltre, l-Qorti tirrileva wkoll illi fid-dawl tal-provi prodotti, l-attur stess fl-affidavit tiegħu jistqarr illi wara l-mewt ta' ħuh kien iltaqa' mal-mara ta' ħuh fejn kienet qaltlu illi ħuh kien omosesswali:

> *"Hija bdiet tagħmel enfasi kbira fuq kemm kienet kburija bil-familja tagħha u li Joseph kien l-ewwel imħabba u li kienet tħobbu ħafna. Qaltli wkoll li kien omosesswali. Jiena mill-ewwel staqsejtha jekk dak li ġie ppublikat fil-gazzetta huwiex ta' unur għaliha u għal uliedha".*

49. Barra minn hekk, fl-istess affidavit ir-rikorrenti jsemmi lil ċertu Konrad Friggieri u jgħid illi ħuh Joseph kien introduċih lilu bħala l-ħabib tiegħu. Huwa jsemmi wkoll kif l-istess Konrad Friggieri kellu ċ-ċavetta tal-appartament ta' ħuh Joseph u kif mara li kellha ħanut tal-*grocer* biswit l-appartament ta' ħuh kienet ikkuntattjat lil dan Konrad Friggieri meta ħu l-attur ma kienx tfaċċa għal diversi ġranet.

50. Il-Qorti tosserva wkoll kif fix-xhieda tiegħu mogħtija fit-22 ta' Ottubru 2003 ir-rikorrenti jafferma s-segwenti:

> *"Qiegħed jistaqsini jekk dan li qed inħoss huwiex marbut mal-fatt jekk ħija kienx omosesswali jew le liema ħaġa jiena sirt nafha wara l-episodju".*

Il-Qorti tħoss illi minn dak affermat mill-attur stess tul il-kawża, jista' jiġi dedott illi dak ippublikat mill-konvenuti dwar l-omosesswalita' ta' ħu l-attur huwa minnu u fatt veritjer. Għaldaqstant, jekk dan il-fatt kien mistur mill-attur jew li l-attur ma kienx a konoxxenza tiegħu, ma jwassalx għall-konklużjoni illi dak miktub mill-konvenuti kien wieħed malafamanti u li jiddiżrispetta li ħu l-attur.

51. Fl-affidavit tiegħu l-attur jsostni illi l-ħsara li kkawżaw il-konvenuti hija li:

> *"(1) taw malafama lill-memorja jew reputazzjoni ta' ħija Joseph u ddiżonorawh wara mewtu u (2) wara r-rappurtar sensazzjonali tagħhom, għalqu l-bibien ta' l-investigazzjoni dwar id-delitt, qieshom il-'portavoce' tal-Korp tal-Pulizija"* (fol 83).

Il-Qorti tħoss illi ġialadarba l-azzjoni attriċi hija msejsa fuq l-allegazzjoni illi l-konvenuti huma responsabbli għall-malafama fil-konfront ta' ħu r-rikorrenti u ġialadarba mill-provi prodotti ma jissustix illi l-artiklu in kwistjoni kien wieħed malafamanti, l-konvenuti ma jistgħux jitqiesu responsabbli għall-ħsara allegata mill-attur.

52. Il-Qorti tqis illi l-artiklu *de quo,* bl-ebda mod ma jinsulta jew jiddiżonera l-memorja ta' Joseph Formosa. Il-konvenuti huma ġurnalisti investigattivi u dak li kien ġie rraportat minnhom sar fil-qadi ta' dmirijiethom.

53. Fl-ottika ta’ dan il-Qorti ser tgħaddi sabiex tagħmel referenza għall-kawża fl-ismijiet ***Joseph Mangion vs Reverendu Noel Grima bhala editur tal-ġurnal ‘The Malta Independent***’[1] fejn il-Qorti tgħid is-segwenti:

“Id-dritt tal-individwu għar-reputazzjoni u unur tiegħu tikkostitwixxi l-limitazzjoni li timponi l-Liġi tal-Istampa fuq il-liberta' tal-espressjoni. Il-Qorti tal-Appell fil-każ fl-ismijiet “Vincent Borg vs Victor Camilleri et” - (A.C. 15 ta’ Novembru 1994. - LXXVIII.II.I.372.), esprimiet dan il-prinċipju fis-sens li jeħtieġ li jinżamm bilanċ bejn “il-bżonn li s-soċjeta` demokratika jitħalla spazju suffiċjenti għal-liberta` li wieħed jikkritika u li jsemmi l-opinjoni u l-ġudizzju tiegħu, mal-bżonn l-ieħor, xejn anqas meħtieġ, tad-difiża tar-reputazzjoni, l-unur, l-isem tajjeb, li kull persuna f’soċjeta` demokratika għandu kull dritt li jgawdi”.

Tali tagħlim ġie perfezzjonat mill-Qorti tal-Appell li kienet qiegħda tisma’ l-każ "L-Avukat Dr. Louis Galea vs Joe Mifsud," fejn, fis-sentenza tagħha tat-3 ta’ Frar 2012 żiedet tgħid li “ġurnaliżmu investigattiv għandu jingħata ampja protezzjoni f’soċjeta’ demokratika, anke jekk ċerti allegazzjonijiet jiġu miċħuda minn dak milqut, il-ġurnalist dejjem jibqagħlu d-dritt li jinvestiga u jistħarreġ fuq allegazzjoni anke jekk tibqa’ allegazzjoni mhux pruvata kif trid il-Liġi. F’dak li jsir ġurnaliżmu investigattiv serju, anke meta jirriżulta żball ġenwin, jista’ wkoll ikun tollerat.

......

Kif gie deskritt mill-awturi Robertson QC u Nicol QC fil-ktieb "Media Law" (4th ed.) (pag.80) "The 'defamatory test' is variously described as lowering the claimaint in the estimation of right-thinking people generally" u jsostnu li "The law of libel can be activated only when a false statement actually damages a reputation. An assertion is not defamatory simply because it is untrue - it must lower the victim in the eyes of right thinking citizens.

....

“Fil-kawża Galea v. Mifsud fuq rapportat, intqal a propożitu li: “meta Qorti tkun rinfaċċjata b'ġurnaliżmu verament investigattiv u responsabbli dwar materja ta’ interess pubbliku, hija għandha tagħti marġini u l-attitudni mill-aktar wiesgħa lil min ikun kiteb jew ippubblika dak il-materjal fl-eżami ta’ jekk kumment ikunx wieħed fair o meno (ara ez. Victor Pace v. Joe Azzopardi et, Qorti tal-Appell /6/2004); u wieħed jista’ jmur oltre u jgħid ukoll li meta si tratta ta’ tali ġurnaliżmu investigattiv u responsabbli jista’ jagħti l-każ li jekk jikkonkorru ċerti ċirkostanzi, ma jkun hemm ebda responsabbilta` għall-malafama anke jekk sussegwentement jirriżulta li xi fatt wieħed jew aktar li jkun ġie ppubblikat kien inveritjer (ara s-sentenza tal-House of Lords tal-11 ta’ Ottubru 2006 fl-ismijiet Jameel v. Wall Street Journal Europe SPRL [2006] UKHL 44; [2006] All ER(D) 132 (Oct)).

[1] Deċiża mill-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta’ Novembru 2013- Ċit. Numru: 158/1999/1

Il-Qorti,

Wara illi rat l-atti,

Wara illi rat is-sottomissjonijiet tal-abbli difensuri tal-partijiet;

Tgħaddi biex tiddeċiedi l-vertenza billi:

Tiċħad it-talbiet kollha tal-attur.

Spejjeż tal-proċeduri odjerni ikunu kollha a karigu tar-rikorrenti.

Francesco Depasquale **LL.D. LL.M. (IMLI)**
Imħallef

Rita Sciberras
Deputat Reġistratur